

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN

Juridiska institutionen

YTTRANDE

1 / 4

2018-05-18 dnr S2017/07382/FST

dnr VR 2018/4

Socialdepartementet

Betänkandet SOU 2017:101 Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen (dnr S2017/07382/FST)

Sammanfattning

Juridiska institutionen vid Handelshögskolan, Göteborgs universitet (JI) **avstyrker** följande förslag från Utredningen om en modern föräldraförsäkring:

- Föräldrapenningen fram till barnets treårsdag – avsnitt 7.2.2
- Föräldrapenningen från och med barnets treårsdag till och med barnets tioårsdag – avsnitt 7.2.3
- Särskilt om föräldrapenning med anledning av adoption – avsnitt 7.2.4
- Särskilt om begränsningarna för föräldrar som kommer till Sverige med barn – avsnitt 7.2.6

JI **tillstyrker** respektive **ställer sig helt eller delvis bakom** följande förslag och bedömningar:

- Lägstnivån inom föräldrapenningen ska tas bort – avsnitt 7.4
- Fördelningen av föräldrapenning är inte jämställd – avsnitt 7.5
- Det bör inte göras en fullständig uppdelning av föräldrapenningen – avsnitt 7.6
- Ytterligare tid med föräldrapenning ska reserveras – avsnitt 7.7
- Även grundnivådagarna ska ingå i den reserverade tiden för föräldrapenning – avsnitt 7.8
- Ytterligare undantag från fördelningen av föräldrapenning ska göras – avsnitt 7.9
- Möjligheterna för olika familjekonstellationer att använda föräldrapenningförmånerna ska förbättras – avsnitt 7.10
- Snabbhetspremien ska tas bort – avsnitt 7.12
- Skyddet för kvinnor med graviditetspenning ska utökas – avsnitt 7.16

- Ökad jämställdhet i användning av tillfällig föräldrapenning m.m. – avsnitt 7.17
- Insatser ska göras för att öka kunskaperna om föräldraförsäkring, föräldraledighet och föräldrapenningtillägg – avsnitt 7.19
- Förslagen bör följas upp – avsnitt 7.20

Jl har inga synpunkter på övriga förslag och överväganden från utredningen

Avsnitt 7.2

Jl **avstyrker** förslagen med skarpa gränser för uttag av föräldrapenning i relation till barnets ålder, såväl avseende barn födda i Sverige som avseende barn födda i ett annat land (avsnitt 7.2.2, 7.2.3 och 7.2.6). Förslagen att innebär att den flexibilitet som idag finns i systemet kraftigt begränsas, vilket för en del familjer kan medföra att det grundläggande syftet med föräldraförsäkringen – att möjliggöra för både kvinnor och män att kombinera förvärvsarbete och studier med familjeliv – inte förverkligas i önskvärd utsträckning.

Jl menar att såväl förslaget att begränsa uttaget av dagar under barnets tre första levnadsår till 390 som förslaget att resterande dagar fördelas jämnt över de sju kommande levnadsåren är problematiska. Föräldraförsäkringen bör vara utformad på ett sådant sätt att syftet med försäkringen uppnås så väl som möjligt för så många familjer som möjligt. Givet att familjer i Sverige ser olika ut, har olika behov och olika förutsättningar måste försäkringen vara relativt flexibel. Det kan förefalla naturligt att utforma en reglering mot bakgrund av de uttagsmönster som kan iakttas på makronivå, i syfte att nå vissa ekonomiska mål och sociala mål. Det bör emellertid framhållas att försäkringens syfte förverkligas på individnivå varför systemet bör vara så flexibelt att försäkringens syfte kan förverkligas för så många familjer som möjligt, särskilt så för de familjer som i högre utsträckning än andra är beroende av det skydd för inkomstbortfall som försäkringen är tänkt att utgöra.

Utredningen lyfter särskilt att det är vanligare med ett koncentrerat uttag för ensamstående föräldrar än för föräldrar med gemensam vårdnad varför det finns en risk för att det för denna grupp uppstår ett "glapp" i rätten till föräldrapenning, fram till dess barnet har fyllt tre år (slutbetänkandet, s. 435). Om den ensamstående föräldern därtill har en ekonomi med små marginaler kan detta glapp enligt Jl:s mening sammantaget leda till att föräldraförsäkringens syfte för denna grupp inte uppfylls i önskvärd utsträckning.

Den föreslagna modellen är också tänkt att användas vid adoption av barn (avsnitt 7.2.4). Även i dessa fall kan den begränsade flexibiliteten medföra problem för de familjer som behöver göra stora uttag ur försäkringen under de första åren efter adoptionen. Under denna period skall adoptivbarnet och

adoptivföräldrarna knyta an till varandra, en process som kan variera mellan olika familjer både avseende omfattningen av anknytningssvårigheter och den tid som krävs för att knyta an och skapa den grundtrygghet hos barnet som är en förutsättning för att föräldrarna skall kunna återgå i förvärvsarbete. Såväl barnet som föräldrarna kan komma att påverkas negativt av den begränsade möjligheten att individanpassa anknytningstiden, vilket kan få långtgående konsekvenser. Det finns anledning att i det här sammanhanget peka på att risken för psykisk ohälsa har bedömts vara 2-3 gånger större för utlandsadopterade än för icke-adopterade, att risken ökar för barn som adopteras efter 18 månaders ålder samt att förklaringen till den mer omfattande psykiska ohälsan hos utlandsadopterade barn i jämförelse med icke-adopterade anges ofta vara en otrygg anknytning (<https://fof.se/tidning/2006/5/sen-adoption-kopplad-till-psykisk-ohalsa>).

Modellen med årligen spärrade dagar efter tre års ålder kan på samma sätt som begränsningen av dagar för de tre första levnadsåren medföra att familjer som har varierande behov av att ta ut dagar från försäkringen, exempelvis på grund av särskilda svårigheter under inskolningsperioder, inte ges samma möjligheter att kombinera förvärvsarbete och studier med familjeliv som de familjer som inte har sådana särskilda behov under barnets uppväxt.

Modellens bristande flexibilitet kan således, på den individnivå där försäkringens syfte är tänkt att förverkligas, medföra omfattande negativa konsekvenser för sådana familjer vars behov och uttagsmönster inte motsvarar de tänkta behov och uttagsmönster på makronivå som förslaget bygger på.

Avsnitten 7.4-7.20

J1 instämmer i den bedömning utredningen gör i avsnitt 7.4 och **tillstyrker** förslaget att ta bort lägstanivån i föräldrapenningen.

J1 **tillstyrker** de förslag som syftar till en mer jämställd fördelning av uttaget av föräldrapenning. Det finns skäl att gå än längre i ambitionen att reservera dagar för respektive förälder, men J1 instämmer i vad som synes vara utredningens bedömning, dvs. att utvidgningen av de reserverade dagarna bör ske i etapper (avsnitt 7.5-7.7). Den reservation av dagar för respektive förälder som hittills har genomförts har medfört att fäder tar ut större andel av föräldrapenningen än tidigare, vilket är positivt ur flera perspektiv, det bidrar till en jämställd arbetsmarknad, en jämlik fördelning av ansvaret för hem och barn och starkare anknytning för barnet med alla föräldrar i de familjer där det finns fler än en förälder till barnet.

J1 **tillstyrker** också förslaget att utöka möjligheterna att använda föräldrapenningen för fler familjekonstellationer än dagens system medger (avsnitt 7.10). Förslaget att ta bort kravet på att en sambo skall ha varit gifta med barnets förälder eller ha eller ha haft gemensamma barn med denne för

att sambon skall kunna likställas med en förälder vid tillämpning av bestämmelserna om föräldrapenning är positivt. Detsamma gäller förslaget att en vårdnadshavare skall kunna överlåta en del av sin rätt till föräldrapenning till en person som inte är barnets förälder eller likställd med en förälder. Det senare öppnar för att fler familjekonstellationer än idag har möjlighet att fördela såväl ansvaret för hem och barn som möjligheten att skapa starka anknytningar mellan barnet på det sätt familjemedlemmarna själva önskar. JI vill emellertid peka på att förslaget till synes bygger på ett förhållandevis traditionellt familjebegrepp, givet att det antal dagar som föreslås kunna överlåtas på andra än föräldrar och personer som kan likställas med föräldrar, i relation med antalet dagar som kan överlåtas till de senare är färre.

Givet att föräldraförsäkringens utformning har så stor betydelse för familjeplaneringen på individnivå så är det av stor vikt att kunskapen om försäkringen och vilka möjligheter den ger att kombinera förvärvsarbete och studier med familjeliv är god och att de förändringar som sker regelbundet följs upp, givet förändringar i samhället i stort och eventuella ändrade beteenden hos familjer mot bakgrund av de nu föreslagna reformerna. JI tillstyrker därför förslagen om att insatser skall göras för att öka kunskaperna om regelverket och att förslagen bör följas upp (avsnitt 7.19-7.20)

JI instämmer i de bedömningar som utredningen gör i avsnitten 7.8, 7.9, 7.12, 7.16 och 7.17 och **tillstyrker** förslagen i dessa delar utan kommentar.

Göteborg 2018-05-18

I beredningen av yttrandet har följande personer deltagit: Therese Bäckman, Pernilla Marklund, Erik Mägi, Eva-Maria Svensson samt Torbjörn Odlöv